

Lukutaidon osia/tasoja kognitiivisen näkökulman mukaan (Grünthal 2020, Kauppinen 2010)

Tekninen lukutaito/dekoodaus (mekaaninen lukutaito)

- Kirjain-äännevastaavuus, kirjainten yhdistely ja purkaminen -> merkitykset
- Sanatarkka lukeminen (yksityiskohdan muistaminen)

Ymmärtävä lukutaito

- Pystyy kertomaan omin sanoin lukemastaan

Erittelevä lukutaito

- Pystyy näkemään yksityiskohdat suhteessa kokonaisuuteen ja tekemään päätelmiä tai vertailuja (syy-seuraussuhteet)

Tulkitseva lukutaito

- Ymmärtää tekstin symbolisia tasoja ja kielen tyylikeinoja, täyttää tekstin aukkoja

Arvioiva, kriittinen ja kulttuurinen lukutaito

- Pohtii tekstin sisältöä suhteessa muuhun asiasta saatavilla olevaan tietoon, arvioi tekstin kirjoittajaa, julkaisumuotoa ja -foorumia -> tekstin tiedon kyseenalaistaminen tarvittaessa

Luova lukutaito/ soveltava lukutaito

- Syntyy uusia ajatuksia ja vaihtoehtoisia toimintatapoja

Lukemisen tasoja: esimerkki

Toistava taso (tietäminen)

→ *kuka, mitä? Mitä Punahilkka teki metsässä?*

- Lukija löytää tekstistä asiatietoa

Päättelevä taso (ymmärtäminen)

→ *miksi, miten? Miksi Mummo päästi suden sisään?*

- Lukija pohtii tekstien osien välisiä suhteita, tekee päätelmiä

Arvioiva taso (analysointi ja arviointi)

→ *Mitä mieltä olen? Mitä mieltä olet tarinasta? Millainen metsästäjä mielestäsi oli?*
Perustele mielipiteesi.

- Lukija yhdistää uutta tietoa omiin vanhoihin tietoihin ja muodostaa johtopäätöksiä ja omia mielipiteitä

Soveltava taso (synteesi ja soveltaminen)

→ *Mitä seuraa, mihin johtaa, mitä muita vaihtoehtoja? Miten muuten tarina olisi voinut päättyä? Mitä sudelle olisi tapahtunut, jos hän olisi tullut kotiisi?*

- Lukija kehittelee ajatuksia eteenpäin, pohtii vaihtoehtoja, soveltaa lukemaansa.

(Holopainen 1996; Lerkkanen 2006)